

ԽՍԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՍՈՒՐԲ ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ ՏԱՃԱՐԷՆ ՆԵՐՍ ՍԿՍԱՆ ՆՈՐՈԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Դ.

Երուսաղէմի Առաքելական Աթոռը, նուիրապետականօրէն իբրև երկրորդ կարևոր սրբավայր Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ, էջմիածնէն յետոյ, պահած է դարերով և կը պահէ այսօր մանաւանդ իր տարօրէն ամուր կշիռը Հայ-ժողովուրդի սրտին ինչպէս մտքին վրայ, մնալով մեր արտասահմանի կրօնական ու հանրային կազմակերպութեանց մէջ ամէնէն շերտ ու կենդանի կուռանը:

Ի մտի պէտք ենք ունենալ որ Հայ ժողովուրդը ոչ միայն այսօր, այլ նոյնիսկ անցեալի մէջ չէ ունեցած սրբավայր մը, որ կարենար հաւասարել Երուսաղէմի Սրբոց Յակոբեանց Վանքին, որ Քրիստոնէութեան առաջին Եպիսկոպոսապետին՝ Յակոբոս Տեառնեղբոր պատմական Աթոռն է, Քրիստոնէական Եկեղեցւոյ ամենափառաւոր անցեալ ունեցող Աթոռներէն մին, հաստատուած հոն՝ ուր առաջին անգամ մեր Տէրը դրաւ իր արքայական գահը: Պատմական

չեր ձեր երկկիւղած էութեան խորերէն անգամ մը ևս աղերսեցէք սիրոյ և խաղաղութեան իշխանէն որ փարատին մէզն ու մառախուղը, չքանան չարիքն ու յուսահատութիւնը, տարագրուին տագնապն ու տխրութիւնը աշխարհի երեսէն:

Այս է եղած հանապազօրեայ աղօթքը հայ սերունդներու, որոնք դարերով քակեցին մեծ դամբաններու խորհուրդը և հովուեցին հօտը հողիներուն. որոնք ամէն մընունդի, կրակուած հաւատքի տենդէն, կ'ուզէին տեսնել իրենց անուրջը, երկնքի կապոյտին և կամ հայրենի հողին վրայ մարմին առած:

Անոնց ստուերները թափանցիկ են և անոնց դանկերը ճառագայթներու հնոց մը, զոր չկրցան մարել բարբարոսութիւնները բոլոր ժամանակներու:

Միացնենք մեր աղօթքները անոնց մշտամրմունջ աղերսանքին, ապրեցնելու համար մեր մէջ սուրբ երազը մեր նախնեաց, այս սրբազան գիշերէն հիւսուող:

Մեր Տիրոջ Ս. Ծննդեան առիթով, մեր խորին երախտագիտութիւնն ու անկեղծ հաւատարմութեան զգացումները մեր սիրելի Թագաւորին, Հիւսէյն Առաջինի, ինչպէս նաև իրմով զխաւոքուած Յորդանանի վարիչներուն:

Տէրը միշտ անսասան պահէ Հաշիմական դահր և անոր անզուգական դահակալին շնորհէ անփորձ, երջանիկ և արդիւնաշատ տարիներ, իրագործել կարենալու իր ժողովուրդին արդար ակնկալութիւնները, խաղաղութեան և սիրոյ քաղցը մթնոլորտին մէջ:

փոթորիկները չեն կրցած խախտել անոր պատուանդանը, որովհետև անիկա սուրբ է և կը նայի յաւիտենութեան: Գիտենք թէ ինչ եղած է ան սնցեալին մէջ և ինչ է այսօր, մեր ազգային ու կրօնական կարիքներուն դիմաց:

Ս. Տեղեաց դարաւոր մեր իրաւունքներով ու սեփականութիւններով, անոնց կրօնական ու ազգային արժէքներով, իբրև ուխտաւայր քրիստոնեայ հայ սերունդներու, Երուսաղէմի Աթոռը կը զրաւէ տեղ մը՝ որուն կրօնական տաւրածքը հոգիներու վրայ վեր կը մնայ չափերէ և բաղդատութիւններէ: Թող թէ Հայ Երուսաղէմը, իբրև առաքելական Աթոռ, վառք մը և ուխտաւայր մը ըլլալէ աւելի բան մը եղած է միշտ հայ հոգիներուն մէջ, հազնելով հայեցի նկարագիր մը, որուն սեւեռած մնացին ուխտաւոր սիրտերը, զգալով անոր աննուաճ կարօտը իրենց մանկացած, տառապած, խաչուած ու յաղթանակած Աստուծոյ խորհուրդին ընդմէջէն, որոնելով միշտ իրենց հոգիին խորէն Անոր անթառամ շունչին հուրն ու շաքարը, այդ Սրբավայրերու յիշատակին կապուած, հոն գտնելով իրենց անցեալին ու երազին շօշափելի նոյնութիւնն ու իրականութիւնը:

Երուսաղէմի Հայ Սրբատեղիները, մեծաւ մասամբ ձեռակերտ ու համազրուութիւն արքաներու և իշխաններու, բիրեղացումն ու մարմնացումն են մեր ժողովուրդի հոգեկու գոյնութեան, այն անդիմադրելի սլացքին՝ որով ցեղի մը հոգին այսպէս ինքզինքը կ'առարկայէ միջոցն ի վեր: Միւս կողմէ, միայն պատմութեան չեն պատկանիր սքանչելագործ զոհողութիւններն ու մարտիրոսացումները այս Ուխտին, որուն կոչումն է եղած գերազանցօրէն Սուրբ Երկրին մէջ, մեր կրօնական ու ազգային իրաւանց պահպանութիւնը, միշտազային քրիստոնէութեան այս ոստանին մէջ: Իսկ այս օրերուն, երբ Վանքը իր տնտեսական ամէնէն սուր տազնապի օրերն է որ կ'անցնէ, շնորհիւ Աստուծոյ մշտնադատողութեան, Հայ ժողովուրդի գիտակից զոհողութեան և Երուսաղէմի ուխտանուէր Միաբանութեան ճիգերուն, Աթոռը կը շարունակէ տակաւին իր դիմադրաւորութիւնը գործը, հակառակ տնտեսական այն ծանր տազնապին՝ որուն ենթարկուած կը մնայ Հաստատութիւնը:

Անհայրենիք աստանդականութենէն եկող բոլոր հայ ուխտաւորները կրկնապէս կը գտնեն իրենց հոգեկան մխիթարութիւնը յաւիտենական քաղաքի և միջկրօնական այս սրբարանին մէջ: Առաջին զգացումը կրօնական է, հոգեկան քաղցրութեան անթարգմանելի իրողութիւնը, որուն կը ձգտի միշտ մարդս որեւէ կերպով, որքան ալ ծանրաբեռնուած ըլլայ իր էութիւնը աշխարհի ամէնէն դժուրակ հոգեբով: Միւսը ազգային է, որովհետև կը զգայ թէ Աստուծոյ այս քաղաքին մէջ իր կրօնական իշխանութիւնը ունի ուշադրաւ և բախտաւոր կացութիւն մը՝ որ նախանձը կրնայ շարժել այլապէս բախտաւորուած, բայց այս գետնին վրայ անմասն ժողովուրդներու:

Հայրենիքէն հեռու, բայց սրբութեան գերագոյն կեդրոնին մէջ, Ս. Յակոբը կը մնայ նոր Լուսաւորչի կանթեղ մը՝ հայուն հոգեկան աշխարհին վերև մշտապառ ու պայծառ: Սիրոյ բարձունքին հանգչած այն տապանակը, որուն մէջ պահուած է հազար անգամ նահատակուած, բայց յաւերժ կենդանի ազգի մը մխիթարութեան և յոյսի մուրհակը:

Գուցէ աւելի դիւրին պիտի ըլլար Թափանցումն ու արժեւորումը ընելու

ըստաճանքներուն, եթէ պահ մը կտրենայինք մտածել որ մեր ժողովուրդը չունենաւ Երուսաղէմի մէջ այն ինչ որ ունի այսօր, իբրեւ ազգային ու սրբազան ժառանգութիւն, զոր մեր նախնիք թողուցած են մեզի: Հրաշքի մը համազօր այս իրողութիւնը, որով իր ճակատագրին դէմ ամէն օր մաքառող մեր ժողովուրդը, դարեւ դար ամէն կողմ շարունակ վերլոտնուած և անաւագուած, կըրցած է սակայն պահել հոս, Վիշտին սրբութիւնը և Յոյսին զօրութիւնը խորհրդաւորող այս երկրին մէջ, իր դերն ու դիրքը հաւասար դիմ վրայ՝ աշխարհի ամէնէն հզօր ու յառաջագէտ ազգերու կարգին: Անոնք որ վնասութեան մութ ժամու մը մէջ փորձուեցան երբեմն տարակուսիլ այս ազգին հոգւոյն մեծութեանը վրայ, թող զան հոս՝ տեսնելու մեր ժողովուրդի կամքին ու Հաւատքին այլապէս և զերազանցօրէն զմայելի այն ժառանգութիւնը, ուր կը հանդիսադրուին մեռնիլ չգիտցող ցեղի մը լաւագոյն առաւելութիւնները:

Իրապէս տիտանեան կամքով և ոգիով զրահուած մարդեր պէտք է եղած ըլլան անոնք՝ որոնք իրենց համեստ ոյժերով տեղական արդիւնքներ տուած են մեր եկեղեցիին ու ազգին, օժտելով զմեզ անօտարանալի ժառանգութեամբ մը՝ որ թիկնչեւ այսօր մեր միտք զանձն է անցեալի նաւաբեկութիւնէն մնացած:

Եթէ մեր պատմութեան մեծ իրողութիւններէն մին է թէ վանքերը մեծ դեր են կատարեր, ատիկա անշուշտ ակնարկութիւնը չէ այն հաստատութիւններուն, որոնց մէջ ապրելէ աւելի շնչած են կարգ մը վանականներ կամ ճշգնաւորներ, չունենալով որեւէ գերիվերոյ նպատակ ծառայելու ազգին կամ հայրութեան պէտքերուն, այլ անոնք՝ որոնք իբրեւ լուսաւորութեան վառարաններ կանգնած՝ կըրցած են նշուէլ հայրութեան համատարած մարմնի զանազան մասերուն վրայ, փոքր ի շատէ փարատելով դժբախտ ժամանակներու մէջ բռնութեան և աւերներու, արիւնի ու հալածանքներու երեսէն թանձրացող խաւարը:

Փառք երախտաւոր մեր նախնիքներուն, որոնք ըրած են իրենց կարելին, Ս. Երկրի մէջ մեզի կտակելու համար նուիրական այս ժառանգութիւնը: Բոլորիս պարտքն է շարունակել մեր նախնեաց գործը Հայ Երուսաղէմի մէջ, պահելու մեր հաւատքին կանթեղը միշտ վառ, մեզի սեփական Ս. Տեղեաց մեր իրաւունքներուն վերեւ: Այդ լոյսը մեր ազգին պատիւն ու պարծանքն է: Հայ Երուսաղէմին պահպանութիւնը Տիեզերական Երուսաղէմին մէջ, պէտք է ըլլայ մեր ազգասիրութեան զերազոյն պարտականութիւնը, որովհետեւ հոգեւոր այս ժառանգութիւնը Տունն է ազգին:

Եթէ մոռացայց զքեզ, Երուսաղէմ ...» ըսած է Սալմոսերգուն, և դարերէ ի վեր նոյն զգացումով նայեր են բազմաթիւ հայ սերունդներ այս սրբազան բարձունքին: Հայրութեան զգացումը Հայ Երուսաղէմի նկատմամբ եղած է աւելի քան սրտազրաւ: Մեր նախնիք քրիստոնէական խորունկ զգացումով նայեր են հայկական Սիոնին, ուր իրենց հաւատքին և արեան զինը եղող սրբութիւններ դարերով մնացեր են կանգուն և յաւերժաթիւ, Վստահ ենք որ հայուն փորձուած ու տոկուն ազգասիրութիւնը թոյլ պիտի չտայ որ վտանգուի սերունդներու արեան զինը եղող այս սուրբ ու ազգային ժառանգութիւնը:

